

II.

Idegen nyelvű hazai nyomtatványok.

1.

[84.] *H. és év n. (1586—87.)*

(*Pilcz Gáspár.*) Merkzeichen, dabei ein Schäflein Christi zu erkennen sei. . . . Die da fleischlich sind, die sind fleischlich gesinnet. Aber fleischlich gesinnt sein, ist der Tod. Und geistlich gesinnet sein ist Leben und Friede. Denn fleischlich gesinnet sein ist ein Feindschaft wider gott.

Pilcz e munkája, melylyel Creutzer Györgynek *Warnung von der Sacramentirer* stb. (Szabó K., R. M. K. II. 190. sz.) című művére válaszolt, ma már egyetlen példányban sem ismeretes. Címét s tartalmának kivonatát Creutzernek e munkára irt replikája őrizte meg, melyet a következő szám alatt ismertetek.

Ráth György.

2.

[85.] (*Bártfa*). 1587.

Proba. | Der Calvinischen merck | zeichen, Caspari Pilcij Kirchdorffers, | dabey er vermeint, ein Scheflein Christi | zu erkennen sein. | Welche Merckzeichen er entgegen gesetzt | Der gedrukten Warnung Georgij Creucers von | der Sacramentirer, oder Calvinisten Lehre: Auch gewiffen | Merckzeichen, wobey solche verfürische | Geifter zu erkennen. | Vnd ist bey dieser Proba klar zu vernemen: | Das Caspari Pilcij Merckzeichen Falsch, | und die prob gar nicht aufzstehen können: Darumb | alle Gottselige, bey verluft ihrer Seeligkeit, | folche vergiffte Lehre meiden und | fliehen sollen. | Gefchriben von Geörg Creutzern Keismarckern | Ecclesiaften zu Neerer. | I. Johann. 4. | Ihr lieben, glaubet nicht einem jglichen Geift *stb.*

4r. A—F₄=24 sztl. levél.

Creutzer ez ismeretlen munkájából, melyben Pilcz Gáspár *Merkzeichen* című vitairatára válaszol, Verbőczy első, 1517-iki kiadásának birtokomban levő példányából sikerült két teljes példányt kifejtenem; a jobb állapotban levő, kiváló szakértők által restaurálva s a felsőbb sorokban hasonló betűkkel kiegészítve, ma is tulajdonomat képezi; a

második rongyosabb s hiányosabb szövegű példányt csere útján a M. Nemz. Múzeum könyvtárának engedtem át.

Úgy ezt, mint Pilcz Gáspárnak az 1. sz. a. említett vitairatát ismertettem az Irodalomtört. Közleményekben 1892. 313. s 314. l.

Ráth György.

3.

[86] *Kolosvár, 1588.*

Fröliche Practick: | Auff das 1588 Jar, | wider aller alten
Astrologen langher | Practicirte meynung, gerichtet und auff den |
Meridian desz gantzen Teutschen Lan | des gestellet, | Durch |
Theodorum Rhelasum Hebscadensem, Mathe | maticum et Medicum. |
Darin auszfürlich und klar dargethan, das es viel ein an | dere
gestallt umb dieses 88. jar habe, dann etliche | Astrologi vor der
zeit prognosticirt. | (*Saturnust és Marst ábrázoló két fametszet.*)
Gedruckt zu Clausenburg in Sibenbürgen | M. D. LXXXVIII.

4 rét. A—B⁴=8 sztl. levél; az utolsó lap üres.

Egyetlen példánya könyvtáramban. A szerzőnek magát megnevező Theodorus Rhelasius Weller szerint, (Index pseudonymorum): Hasler János álneve.

Ráth György.

4.

[87.] *Bártfa, 1599.*

HYHOMNIMA. Das ist: Ein kurtze, nothwendige Erinnerung
an die fünf löbliche frewe Stedte in Ober Vngern, Caschaw, Leutsch,
Barfeldt, Epperies vnd Ceben, vnd an das Ehrbare Mittel Scharos.
Von jhrer Christlichen glaubens Confesion, welche sie wiederholt
und erkläret haben, wider alle Secten, fürnemlich, wider die
Sacramentirer oder Caluinisten, in jhrem Synodo, gehalten in der
Königlichen Freyen Stadt Leutsch. Anno 1597 den 25. vnd 26.
Nouembris. Durch *Seuerinum Sculteti*, Seniozem derselbigen
Stedte: Zue einem seligen eingang vnd anfang, des 1599. Jahrs.
Colophon: Bartfeld, Gedruckt durch Daniel Guttgesel, 1599.

4r. A—C=12 sztl. levél.

Egyetlen példánya a báró Podmaniczky-család könyvtárában Kis-Kartalón.

Hellebrant Árpád.

5.

Kolozsvár, 1599.

Dialectices Praecepta stb. Per Simonem Fischerum Pomeranum. Typis Casparis Helti. Anno Domini 1599.

Szabó Károly a R. M. K. II. k. 294. sz. a. Kénosi Tőzsér János tudósítása után leírja, példányát azonban nem látta. Czimlapját és 10 levelét egy könyvtáblából áztattam ki, miáltal létezése kétségtelenül be van igazolva.

Varju Elemér.

6.

[88.] *Lócse, 1628.*

Fructus æstivi femestris; Hoc est, Orationes Menologicæ Menfium Qualitates, Temperiem, Gestæ, Festa: Commoda, Incommoda; cum alijs nonnullis auditu jucundis materijs explicantes; . . . (*Következőnek a szereplők nevei.*) Ad Hos Ergo Fructus feliciter decerpandos, ad has Orationes cum voluptate audiendas, Reverend. & clarifs. Ecclesiæ Præfides, Nobilissimos & magnif. Cameræ Proceres, Consultifs. & nobilifs. Cvriæ Senatores; ad d. 3.* Octobr. An. ∞ 1628. demifé invitat Iohannes Duchon, P. L. C. Sch. Rector Neofol. Leotschoviæ, Typis Laurentii Brewer, Anno M. D. C. XXVIII. 1 ivrétü levél.

Egyetlen példánya a körmöczbányai ev. egyház könyvtárában.

Hellebrant Árpád.

7.

[89.] *Lócse, 1631.*

Theatrvm Sapientiæ, Avo Septem Græciæ Sapientes, Illorvm Vita, Dicta, Facta, Vtroque Orationis genere celebrantur, & explicantur; erectum in Schola Novifolienfi, Ann. Chr. ∞ 1631. & dispositum ferie tali: . . . (*Következőnek a szereplők nevei.*) Huc adeste spectatum, qui Sapientiam amatis, Reverendi & Clarissimi Ecclesiæ Doctores Nobilissimi & Amplissimi Cameræ Præfides, Nobilissimi & Prudentissimi Cvriæ Proceres, & Patres, ita vos rogat,

* Tintával 10-re van kijavítva.

et ad diem . . . & . . . Febr. invitat Iohannes Dvchon P. L. C. Scholæ Novifo. Rector. Levtschovia, Anno 1631.

1 ivrétű levél.

Egyetlen példánya a körmöczbányai ev. egyház könyvtárában.

Hellebrant Árpád.

8.

[90.] *Pozsony*, (1631.)

Erfchröckliche Zeitung Von | Drey hundert Mord- | brennen, welchen ein Wafcha zu Offen, | vor seinem todt, etlich taufent Ducaten verschafft, in Teutschland, | als Schlesien, Mährn, Oesterreich, fonderlich ins Reich außgefand, alles | in brant zu flecken, nach außfag Sechfen, welche in Nider Vngarn, in den | Königlichen Freymarck den 29. May 1631. Beffig an vier Orten | angefteckt, wie sie erwifcht worden, was ihre Außfagen vnd | wie sie hin gerichtet worden. | (*A török pasa fametszetü képe.*) Darbey ein fehön Geiftlich Lied. Beyde in thon: Auff meinen lieben Gott. | Gedruckt Erstlich zu Preßburg im jetzt lauffenten Jahr.

4r. 2 sztl. levél.

Egyetlen példánya könyvtárában.

Ráth György.

9.

[91.] (*Lócse*), 1635.

Vestibvlvm Philofophiæ, Quo Disciplinæ Organicę Cvm Vni- verso Apparatu Svo In Scenam Scholasticam Introducuntur, illarumq; Natura, Propagatores, Proprietates & Officia proponuntur; ac utroq; genere dicendi explicantur. (*Következnek a szereplők nevei.*) Ad hoc Scholasticum Spectaculum in Schola Novifolienfi An. Ch. ∞. IOC. XXXV. die 1. & 2. Mar. exhiben. Omnes Cæfareæ Cameraæ Proceres, Omnes Curiaæ Præsides demissè vocat & invitat Iohannes Duchon, P. L. C. Scholæ Novifolensis Rector.

1 ivrétű levél.

Egyetlen példánya a körmöczbányai ev. egyház könyvtárában.

Hellebrant Árpád.

10.

[92.] *Lőcse, 1649.*

Die | Sprüche | Salomonis, | Dariñen viel nützlich, | heyl-
famer Lehr vnd Trost zum | gantzen Menschlichen Leben | fast
dienstlich, begriffen | werden. || Gedruckt zur Leutschaw, | Im Jahr,
1649.

Kis 8r.

Egyetlen csonka példánya, mely A—lv = 68 sztl. levelet tar-
talmaz, könyvtárban.

Ráth György.

11.

[93.] *Nagy-Szombat, 1661.*

Manuale Sodalitatis Beatæ Virginis Visitantis, In Collegio
Societatis Jesv Tyrnaviæ Sub auspicijs Illv-strissimi Principis ac
Domini Domini Francisci Rakoczi, &c. Denuò editum, & auctum.
Tyrn. Typ. Acad. exc. Melchior Venc. Schneckenhaus, 1662.

12r., 420 lap. Elül címlap, Præfatio, Index, Tabella Festo-
rum Mobilium, Calendarium = 12 sztl. levél.

Szabó Károly a R. M. K. II. 1154. sz. a. az általa látott 1668-iki,
tehát ennél hat évvel újabb kiadást írja le, mely gróf Csáky Lászlónak
van ajánlva. Az első kiadás különösen azért érdekes, mert megjele-
nése összeesik a Rákóczy áttéréssel.

Egyetlen példánya könyvtárban.

Varju Elemér.

12.

[94.] *(Kolozsvár), 1671.*

AUSTRIACA AUSTERITAS | in qua ostenditur | Quibus mo-
dis & quo jure florentiaf | fimum quondam Liberrimumque | HUN-
GARIAE REGNUM, | An. 1670. Armis Regiis infestatum, | & quod
Comitatus Ditiones Regiæ concer- | nit, defacto occupatum fit: |
Summaque in Libertatis Majestate | à | FERDINANDO PRIMO, |
Everti coeperit; | LEOPOLDO PRIMO autem | *Contra omnia Jura,*
Divina & Humana, huma- | nitus loquendo, vix non fit everfum: |
ab | *Authore Anonymo Singulari fide conscripta. Anno quo,*
Regnantis Leopoldi primi ætate sVBLEste | rVINatVr Pannonia. ||
VENETIS, Typis Fratrum Veracii, | Constantini & Speracii.

A cím lap *b* oldalán *Spes confisa Deo* stb. jelige alatt latin hexameterek. A 2^a. lapon előszó, cursiv betűkkel: *Quod calamitofissimis hisce temporibus stb.*

4r. A—C₄= 12 sztl. levél.

Bethlen Miklós Kolozsvárt meg jelent hires röpiratának első kiadása. Meg van említve List és Franke lipcei antiquarius czégnnek Nagy István könyvtáráról adott katalogusában, hol az illető példány 45 taléron bocsátott árúba.

Teljes példánya megvan könyvtáramban s a cím lap facsimiléje közölve van Angyal Dávid Késmárki Thököly Imre cz. munkája I. kötetében, (M. Tört Életrajzok. 1888.) A M. Nemz. Múzeum könyvtára e kiadásból esonka példányt bír, melyből a 3 utolsó levél hiányzik.

Ráth György.

13.

(Kolozsvár), 1672.

CONTINUATIO | AUSTRIACAE AUSTERITATIS, | Cui, pro
meliori Lumine & | Informatione LECTORIS, | IPSA ETIAM AUS-
TRIACA AUSTERITAS, | denuo excusa, præmissa est.

Szabó Károly a R. M. K. II. 1293. sz. a., bár egyébként egész híven, de a fentebbi első cím lap nélkül írja le. E cím lap az 1. levél *a* oldalát foglalja el; a *b* oldalon a *Spes confisa Deo* kezdetű latin distichonok olvashatók. A 2^a. lapon kezdődik az *Austriaca Austeritas*, melynek cím lapja az első kiadásétól csak abban különbözik, hogy a 2. sor végére kettőspont van téve. A *Continuatio* cím lapja a 11^a. lapot foglalja el.

Teljes példánya könyvtáramban. Megvan a M. Nemz. Múzeum könyvtárában is.

Ráth György.

14.

[95.] (Kassa), 1673.

EVISCERATIO | Mendacifsimæ Nugacitatis, | AVSTRIACAM |
AVSTERITATEM | fomniantis: | Oftendens in AVSTRIACIS | Cle-
mentiam pro Austeritate. | Sed minoribus quibus que | nugis præ-
termifsis, crafisiora | duntaxat Scommata detergun- | tur. Tandemq';
Salamone Te- | fte, *Proverb.* 25. 27. | MaIeftatIs VefaVs sCrVta-
tor DeLebItVr. || ANNO M. DC. LXXIII.

Az *Austriaca Austeritas* ellen írt, s névtelenül megjelent, czárolt, az első kiadása, melynek egy szép teljes példánya birtokomban van.

A címlapján alkalmazott diszítés, és a szövegben használt betűk ugyanazonossága kétségtelenné teszi, hogy a könyvecske a kassai nyomdából került ki. Ennek még ugyanazon évben egy második kiadása is látott napvilágot, mely a nyomtatóhely megjelölését szintén nélkülözi, de valószínűleg Bécsben nyomtatott.

Ráth György.

15.

[96.] *Kolozsvár, 1698.*

Elementa Grammaticæ Latinæ, Pro recta Scholasticæ Juventutis Institutione, ex præcipuis Grammaticorum præceptis à Gregorio Molnar contracta. Póst Multijuga occaffione per varios locupletata; præfertim Regulis de Nominum generibus, Verborum Praeteritis & Supinis, nec-non Quantitate Syllabarum metrô comprehensis aucta. Nunc verò vitiis innumeris fublatis, superfluis relectis, meliori & Methodô & Compendiô donata. Editio Secunda. Claudiopoli Ex Officina Nicolais Kis de Tótfalu. Annô M. DC. XCVIII.

8-r. A—N=204 sztt lap. Elül: címlap, præfatio=2 sztt lev. Egyetlen példánya a göttingai egyetem könyvtárában.

Hellebrant Árpád.

16.

[97] *H. n. 1711.*

Solenne Infrumentum Pacis Hungariæ et Transylvanicæ, Cum Formulâ præstiti Juramenti. Anno 1711.

4r. 4 sztl. levél.

Kétségtelenül magyar nyomtatvány. Egyetlen példánya a göttingai egyetem könyvtárában.

Hellebrant Árpád.